



REMISSVAR

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2021-12-17

Vårt diarienummer: ADM/2021:441

Ert datum: 2021-09-22

Er beckning: S2021/05920

Kopia till: Utbildningsdepartementet

En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69) och Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga (S2021/07176)

Centrala studiestödsnämnden (CSN) besvarar i detta yttrande både remissen avseende betänkandet *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet* (SOU 2021:69) och promemorian *Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga* (S2021/07176). CSN har följande synpunkter på förslagen och redovisar dem under betänkandets rubriker.

16.2.2 Partiellt vilande sjukersättning vid studier

Möjligheten för en studerande med funktionsnedsättning att få studiemedel för en högre takt än faktisk är mycket restriktiv och bygger utslutande på praxis från Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS). Det är enbart ett fåtal av alla studerande med funktionsnedsättning som får denna möjlighet, vilket dessutom kan innebära en merskudsättning och att den studerande har svårt att slutföra sina studier inom ramen för veckorna med studiemedel. CSN välkomnar därför möjligheten för försäkrade att istället finansiera kvarvarande tid med sjukersättning.

Utredningens förslag innebär att en försäkrad som beviljats sjukersättning, och som vill prova på att studera på 25 procent, kommer att ha möjlighet att få sin sjukersättning vilande på 25 procent. Den försäkrade kommer därmed, under studietiden, enbart att ha en inkomst i form av sjukersättning på 75 procent. Den försäkrade får alltså en lägre inkomst än om denne avstår från studier. CSN bedömer att inkomstförlusten kan vara helt avgörande och därför begränsar den försäkrades incitament, och faktiska möjligheter, att prova på studier på 25 procent. Klivet till att prova på studier på 50 procent, vilket skulle kunna göra det möjligt att finansiera studierna med studiemedel, kan samtidigt upplevas som ett alltför stort steg för den försäkrade. Sjukersättningens storlek kan då vara avgörande och personer med ersättning på garantinivå kan ha små möjligheter att prova på att studera i en så låg omfattning.

REMISSVAR

Det är enligt utredningens förslag studietakten som ska avgöra i vilken omfattning ersättningen ska vara vilande. CSN vill i det sammanhanget framföra att det inte alltid är enkelt att beräkna den studerandes studietakt i de fall personen t.ex. läser parallellt inom olika skolformer eller på olika nivåer. Det är då inte heller uppenbart för den studerande i vilken studietakt studierna bedrivs. Detta är särskilt vanligt bland komvuxstuderande. (För mer information om beräkning av studietakt, se 3 kap. Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel.) CSN kan vidare konstatera att en komvuxstuderande som läser kurser som sammanlagt uppgår till t.ex. 33 procent, får sin sjukersättning vilande på 50 procent. Eftersom personen inte har möjlighet att få studiemedel för studierna, då dessa inte uppgår till 50 procent av heltid, är sjukersättningen då den enda inkomst som den studerande får.

22.1.3 Utökade möjligheter att få rehabiliteringsersättning för utbildning

CSN kan konstatera att de flesta utbildningsprogram är längre än 44 veckor. För att den studerande ska kunna få rehabiliteringsersättning under studietiden torde det därför, i de allra flesta fall, handla om att avsluta en sedan tidigare påbörjad utbildning. Begränsningen till 44 veckor blir särskilt märkbar för studerande som, t.ex. pga. stora behov, behöver studera med en lägre studietakt. Dessa kommer sannolikt inte att kunna slutföra utbildningen inom 44 veckor.

22.2 Preventionsersättning – en ny förmån för förebyggande

CSN bedömer att begreppet prevention för tankarna till andra områden än sjukförsäkringsområdet. Myndigheten föreslår därför att ett annat namn än det föreslagna namnet preventionsersättning bör övervägas. Det tidigare använda begreppet förebyggande sjukpenning ger exempelvis en tydligare bild av vilken form av ersättning som avses.

22.2.10 Samordning med andra förmåner och andra författningar samt övriga frågor med anledning av de nya förmånerna

Utredningens förslag innebär att preventionsersättningen ska behandlas på samma sätt som övriga närliggande socialförsäkringsförmåner vid exempelvis samordningen med studiestöd och bedömningen av en försäkrads rätt till ersättning vid studiemedel. Detta framgår också av förslaget till ändrad lydelse av 3 kap. 25 § studiestödslagen (1999:1395). För att reglerna om samordning av förmåner ska kunna tillämpas behöver myndigheterna utbyta uppgifter och skyldigheten för Försäkringskassan att lämna uppgifter till CSN som finns i 5 kap. 13 § studiestödsförordningen bör därför kompletteras med uppgifter om preventionsersättning.

När det gäller Försäkringskassans behov av uppgifter från CSN och möjligheterna till elektroniskt utlämnande har myndigheten behandlat den frågan utförligt i samband med remissen av Omställningsstudiestöd – för

flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:18).¹

Förslaget om omställningsstudiestöd innebär att det, på samma sätt som studiestöd, samordnas med vissa förmåner enligt socialförsäkringsbalken. Det bör gälla även för den nu föreslagna preventionersättningen.

25.1.1 Rätten till sjukersättning

Nedanstående avser även avsnitt 5 i promemorian.

Förslagen om ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp och särskilda regler för äldre (s.k. trygghetspension) förväntas medföra att mellan 5 000 och 10 000 fler personer beviljas sjukersättning varje år.² I den utsträckning dessa personer har hel sjukersättning och inkomster som inte överstiger garantinivån och dessutom har studielån kan ökningen få konsekvenser för statens kostnader för avskrivning av studielån. För CSN kan det även innebära ett ökat antal ärenden om avskrivning och därmed ökade handläggningskostnader. Konsekvenserna i detta avseende bör enligt CSN:s uppfattning belysas närmare i den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

Från den 1 januari 2020 har låntagare med hel sjukersättning och inkomster som inte överstiger garantinivån rätt till avskrivning av sina studielån.³ Det kan vara fråga både om personer med enbart garantiersättning och personer med inkomstrelaterad ersättning som kompletteras upp till garantinivån. Det är alltså nivån på skattepliktiga inkomster som är avgörande för om låntagare med hel sjukersättning kan beviljas avskrivning. Vidare krävs en ansökan från låntagaren. För år 2021 uppgår garantinivån till 2,53 prisbasbelopp, vilket motsvarar en årsinkomst på 120 428 kr. Avskrivning kan dessutom beviljas om det finns andra synnerliga skäl till det.

Enligt tidigare praxis kunde låntagare med hel sjukersättning och en sammanlagd inkomst under 2,5 prisbasbelopp få avskrivning av sina studielån med hänsyn till synnerliga skäl. Den 1 juni 2018 höjdes garantinivån för hel sjukersättning från 2,45 till 2,53 prisbasbelopp, vilket medförde att CSN inte längre avskrev studielån för låntagare som tidigare varit berättigade till det. En sådan konsekvens var inte avsedd när regeringen höjde garantinivån. Det infördes därför en ny bestämmelse i studiestödslagen, från den 1 januari 2020, som kopplar rätten till avskrivning till garantinivån för hel sjukersättning.⁴ Detta innebär att avskrivning kommer att kunna ske även om garantinivån höjs framöver.

År 2020 fick drygt 600 låntagare sina studielån avskrivna på grund av den nya regeln. Eftersom CSN inte hade avskrivit studielån under en längre tid fanns det dock en balans av ärenden vid ingången till år 2020. Vidare kan man anta att många personer med sjukersättning på lägsta nivå hade väntat till efter årsskiftet med att ansöka om avskrivning. År 2021 beräknas ca 400 låntagare få sina studielån avskrivna på grund av sjukersättning på garantinivå, vilket kanske kan

¹ CSN:s remissvar s. 57 f, U2021/02963.

² Utredningen s. 528.

³ 4 kap. 25 § och punkt 22 övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395).

⁴ Prop. 2019/20:1 utg.omr. 15 s. 33 f.



REMISSVAR

avspegla en mer ”normal” nivå. CSN har inte någon separat statistik över avskrivna belopp på denna grund, utan den ingår i redovisningen av avskrivning på grund av synnerliga skäl. Under år 2021 har CSN t.o.m. november avskrivit 56 miljoner kronor i studielån på grund av synnerliga skäl. Avskrivning på grund av sjukersättning på garantinivå utgör större delen av detta belopp.

Det är svårt att göra en prognos över hur stor ökningen av statens kostnader för avskrivning av studielån kan bli till följd av utredningens förslag, eftersom det finns flera okända faktorer som kan påverka utfallet. Det är osäkert dels hur många fler personer som kommer att beviljas hel sjukersättning på garantinivå, dels hur många av dessa personer som dessutom har studielån och saknar övriga inkomster. CSN utgår dock från att det blir ett ökat inflöde av ansökningar och att fler personer kommer ha rätt till avskrivning av sina studielån. Det är därför av betydelse att dessa konsekvenser, som inte tas upp i utredningen, blir mer belysta i den fortsatta beredningen av ärendet.

Vidare vill CSN lyfta frågan om finansieringen, i den del förslaget förväntas medför ökade kostnader för avskrivning av studielån.

Studielånens kreditförluster finansieras idag genom anslag på statens budget. Detta innebär att räntan på studielån är subventionerad genom att staten står för kostnaderna för lån som inte betalas tillbaka. Räntan är också nedsatt med 30 procent för att motsvara skatteavdraget för vanliga låneräntor. Regeringen har dock i budgetpropositionen för 2022 aviserat att räntan på studielån bör reformeras.⁵ Regeringens förslag innebär att låntagarna i framtiden ska stå för kostnaderna för de lån som inte betalas tillbaka. Förslaget beräknas leda till att räntan på studielån höjs med 0,5–0,6 procentenheter.

Avskrivning av studielån på grund av garantiregeln är en sådan kreditförlust som, enligt regeringen förslag, i framtiden kan komma att finansieras av övriga studielåntagare i stället för genom anslag på statens budget. Detta väcker den principiella frågeställningen om det är rimligt att reformer inom sjukförsäkringen ska få konsekvenser i form av höjd ränta för studielåntagare. CSN vill att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet klargörs om detta är lagstiftarens avsikt.

Beslut om detta remissvar har fattats av enhetschefen Jeanette Carlsson efter föredragning av utredaren Alexandra Swenning och verksjuristen Cecilia Ljung i närvaro av verksjuristen Malin Olofsson och verksamhetsutvecklaren Annelie Gustafsson.

Jeanette Carlsson

Alexandra Swenning

Cecilia Ljung

⁵ Prop. 2021/22:1 utg.omr. 15 s. 26 f.